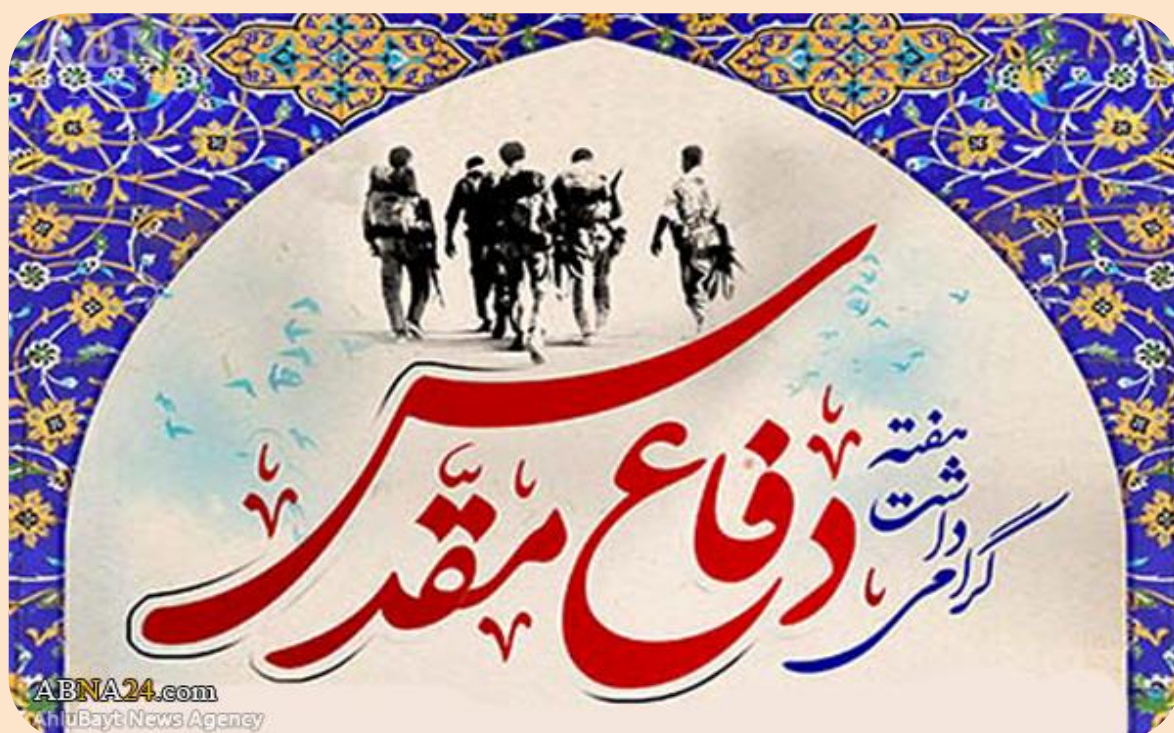

بسم الله الرحمن الرحيم

حوزه علمیه خواهران الزهراء (سلام الله علیها) اردبیل

واحد کتابخانه - مهر ماه ۹۹

«هشت سال دفاع مقدس»

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۱	آغاز جنگ
۳	متن قطع نامه ۵۹۸
۴	فرماندهان شهید
۴	شهید محمد ابراهیم همت
۶	شهید مهدی باکری
۷	شهید حسین خرازی
۸	شهید حسن باقری
۱۰	عملیات ها
۱۱	ویژگی های دفاع مقدس
۱۱	۱- دفاعی بودن
۱۱	۲- معنویت جبهه های جنگ و دفاع مقدس
۱۱	۳- استقامت رزمندگان و فرماندهان در نبرد
۱۲	۴- شجاعت فرماندهان در دوران دفاع مقدس
۱۲	۵- بزرگواری و مروّت در حال قدرت
۱۲	۶- بی اعتنایی به دنیا
۱۳	۷- شهادت طلبی رزمندگان در دفاع مقدس
۱۳	نتیجه گیری
۱۴	منابع

مقدمه

جنگ عراق با ایران، از مهمترین جنگ های دوره معاصر در فاصله ۱۳۵۹ تا ۱۳۶۷ ش، این جنگ در پی مجموعه ای از عوامل زمینه ساز و مناقشه های فزاینده سیاسی - نظامی با تجاوز نیروهای عراق به ایران آغاز شد. تلاش ایران برای بیرون راندن دشمن و بازپسگیری مناطق اشغالی و غلبه بر عراق، بن بست جنگ و فرسایشی شدن آن، گسترش جنگ شهرها، استفاده گسترده عراق از سلاح های شیمیایی و نهایتاً دخالت نیروهای بیگانه در منطقه خلیج فارس، رویارویی امریکا با ایران، گسترش جنگ نفتکش ها و بین المللی شدن ابعاد جنگ و نیز عملکرد شورای امنیت سازمان ملل در طول جنگ و پس از آن در معرفی عراق به عنوان آغازگر جنگ و پذیرش مجدد قرارداد الجزایر از سوی این کشور، از جمله مشخصه های بارز آن به شمار می آید.

آغاز جنگ

جنگ به صورت رسمی در ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ برابر ۲۲ سپتامبر ۱۹۸۰ آغاز شد. در این روز درگیری های پراکنده مرزی دو کشور با یورش همزمان نیروی هوایی عراق به ده فرودگاه نظامی و غیرنظامی ایران و تهاجم نیروی زمینی این کشور در تمام مرزها به یک جنگ تمام عیار تبدیل شد هرچند مقامات عراقی معتقد بودند که جنگ از ۱۳ شهریور ۱۳۵۹ برابر با ۴ سپتامبر ۱۹۸۰ با حملات توپخانه ای ایران به شهرهای مرزی عراق آغاز شده است. وقوع پیروزی انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷، در منطقه خاورمیانه، تغییرات اساسی به وجود آورد که مهم ترین آن شروع جنگ تحمیلی از سوی رژیم بعث عراق، علیه ایران بود. در آن سال ها که رییس جمهورعراق یعنی صدام حسین، به دنبال توسعه قدرت خود در منطقه بود به فکر براندازی دولت نوپای جمهوری اسلامی ایران برآمد. البته باید خاطرنشان کرد؛ ریشه توسعه طلبی کشورعراق به دوران حکومت صفویه و پیدایش اختلاف مرزی بین ایران و عراق و ادعای عراق بر حاکمیت خوزستان می رسید.^۱

رژیم سرنگون شده ی عراق در سال های اولیه پیروزی انقلاب اسلامی ایران، به محض مشاهده سقوط رژیم پهلوی و تضعیف موقعیت آمریکا در ایران، فرصت را برای یک حمله نظامی مناسب دید و دست به تحریکات مرزی زد و عنوان کرد که خوزستان جزیی از عراق است. به دنبال این ادعا، دولت عراق در ۲۶ شهریور ۱۳۵۹ با تسلیم یادداشتی رسمی به سفارت جمهوری اسلامی ایران در بغداد، اعلام کرد که اعلامیه الجزایر و عهدنامه های مربوط به مرز مشترک و حسن همجواری و ۳ پروتکل و پیوست های آن و دیگر موافقت نامه ها و یادداشت های انضمامی به این عهدنامه را یک جا و یک جانبه فسخ کرده است. پس از این اقدام، صدام حسین در مقابل دوربین های تلویزیون عراق، قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر را که در آن عراق

۱ - حسین اردستانی، تنبیه متجاوز: بررسی تحولات سیاسی نظامی از تابستان ۱۳۶۱ تا فروردین ۱۳۶۷، تهران ۱۳۷۹ ش.

حاکمیت ایران بر خوزستان را به رسمیت شناخته بود را پاره کرد و در ۳۱ شهریور همین سال هواپیماهای اشغالگر عراقی شهرهای خرمشهر و آبادان را به رگبار گلوله بستند و بدین ترتیب جنگ تحمیلی رژیم بعث عراق با به کارگیری توان نظامی و با عبور از مرزهای بین المللی و تجاوز به خاک سرزمین ایران آغاز شد.^۱

رژیم بعث عراق که فکر می کرد پیروز میدان است به اشغال خرمشهر و و محوره‌های جنوبی ایران پرداخت، اما پس از گذشت مدت زمان کوتاهی، رزمندگان ایرانی در پی فرمان بنیانگذار کبیر انقلاب اسلامی ایران، حضرت امام خمینی (ره)، با تمام قوا به مقابله با تجاوز اشغالگران پرداختند و توانستند، به ترتیب خرمشهر را در ۳ خرداد ۱۳۶۱، محوره‌های جنوب ایران را در ۲۳ تیر ۱۳۶۱ و منطقه سومار را در تاریخ ۹ مهر ۱۳۶۱ آزاد کنند و شهر «مندلی» عراق را به تصرف خود گیرند. تصرف خاک مندلی در عراق تنها بخش تصرفی توسط نیروهای ایرانی نبود، بلکه رزمندگان ایرانی در تاریخ ۹ آبان ۱۳۶۲، طبق یک برنامه ریزی دقیق نظامی تا نزدیکی بصره پیشروی کردند. در این جنگ ارتش اشغالگر عراق، نه تنها به طور گسترده از جنگ افزارهای شیمیایی علیه کردهای سرزمین خود استفاده می کردند بلکه از این ادوات مرگبار بر مردم و نظامیان ایران نیز استفاده کردند. براساس برخی آمار منتشره؛ در طول جنگ، ارتش عراق با استفاده از سلاح‌های شیمیایی حدود ۱۰۰ هزار، مرد، زن و کودک را به قتل رساند.^۲

با تمام فراز و نشیب های موجود در تاریخ هشت ساله دفاع مقدس، سرانجام قطعنامه ۵۹۸، که هشتمین قطعنامه شورای امنیت سازمان از ابتدای تجاوز علنی رژیم بعثی عراق به سرزمین ایران به شمار می رفت در تاریخ ۲۷ تیر ۱۳۶۷ با قبول جمهوری اسلامی ایران به تصویب رسید. قطع نامه های قبلی به علت جهت گیری های ناعادلانه در طول جنگ، از سوی ایران رد می شد ولی این قطعنامه به دلیل داشتن نکات مثبت مورد موافقت جمهوری اسلامی ایران قرار گرفت. شورای امنیت در تاریخ ۱۸ آذرماه ۱۳۷۰، طی گزارشی که از جانب دبیرکل وقت سازمان ملل متحد دریافت کرده بود، عراق را به عنوان متجاوز جنگ معرفی کرد و عراق را موظف به پرداخت غرامت جنگ به ایران نمود. همچنین؛ بدنبال پذیرش قطع نامه ۵۹۸، مبادله اسیران بین دو کشور نیز از تاریخ ۲۶ مرداد ۱۳۶۹ آغاز شد و جریان تبادل اسیران بین دو کشور حدود ۱۲ سال به طول انجامید. آخرین گروه اسرای جنگی ایرانی و عراقی در تاریخ ۲۶ اسفندماه ۱۳۸۱ به طور همزمان مبادله شدند. بدین ترتیب هشت سال جنگ تحمیلی عراق علیه، با تمام فراز و نشیب های فراوانی که داشت با قبول آتش بس از سوی ایران به اتمام رسید.^۳

۱ - مهدی انصاری و دیگران، روزشمار جنگ ایران و عراق، تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، مقدمه، ص ۲۹، ۱۳۷۲ ش.

۲ - دفتر حقوقی وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، تحلیل بر جنگ تحمیلی رژیم عراق علیه جمهوری اسلامی ایران، ج ۱، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی، ۱۳۶۱ ش، ص ۶۸-۷۴

۳ - محمد درودیان، پایان جنگ: بررسی و تحلیل رویدادهای سیاسی - نظامی جنگ از عملیات والفجر ۱۰ تا اشغال کویت، ج ۱، ص ۲۱۲، تهران ۱۳۸۰ ش.

ولی با این حال، با گذشت سال ها، هنوز یاد و خاطرات رشادت ها و فداکاری های زنان و مردان این مرز شهید پرور هنوز در خاطره ها باقی مانده و خواهد ماند. به همین منظور برای گرمی داشت یاد و خاطره هشت سال دفاع مقدس، هفته آغازین جنگ تحمیلی عراق علیه ایران یعنی ۳۱ شهریور تا ۷ مهرماه را در تقویم جمهوری اسلامی ایران، هفته دفاع مقدس نامگذاری کرده اند. سال های دفاع مقدس از مهم ترین عرصه های مهم تاریخ ایران اسلامی شناخته می شود، هنگامه ای که رزمندگان اسلام با پایداری و جانفشانی، افتخار آفرینی کردند و اقتدار نظام را به رخ جهانیان کشاندند. هشت سال دفاع مقدس یکی از درخشان ترین عرصه های دفاع محسوب می شود؛ هنگامه ای که ملت ایران در اتحادی بی نظیر و یکپارچه به مصاف با دشمن متجاوز رفتند و برای حفظ و پاسداری از خاک وطن، سراسر عشق، ایثار و شجاعت شدند، پس از پایان جنگ نیز مجاهدانی از تبار شهیدان برای دفاع از اسلام و حریم اهل بیت (ع) در قامت مدافعان حرم در جنگ با اندیشه های افراطی و تکفیری، جامه برازنده شهادت را بر تن کردند و تحسین جهانیان را برانگیختند. بنابراین روزنامه های مختلف به منظور ارج نهادن به این ارزش ها و برجسته سازی تلاش های این ایثارگران با انتشار گزارش ها و مطالبی در محورهای گوناگون به این مهم پرداختند.

متن قطع نامه ۵۹۸

شورای امنیت، با تأیید مجدد قطعنامه ۵۸۲ خود به سال ۱۹۸۶ میلادی، با ابراز نگرانی عمیق از این که علی رغم در خواسته هایش برای آتش بس، منازعه بین ایران و عراق به شدت سابق با تلفات شدید انسانی و تخریب مادی ادامه دارد، با ابراز تأسف از آغاز و ادامه منازعه، همچنین با ابراز تأسف از بمباران مراکز صرفاً مسکونی غیرنظامی، حملات به کشتیرانی بی طرف یا هواپیماهای کشوری، نقض قوانین بین المللی انسان دوستانه و دیگر قوانین ناظر بر درگیری مسلحانه، بویژه کاربرد سلاحهای شیمیایی برخلاف الزامات پروتکل ۱۹۲۵ ژنو، با ابراز نگرانی عمیق نسبت به احتمال تشدید و گسترش بیشتر منازعه، مصمم گردید به تمامی اقدامات نظامی بین ایران و عراق خاتمه بخشد، معتقد شد که می باید یک راه حل جامع، عادلانه، شرافتمندانه و پایدار بین ایران و عراق به دست آید. با یادآوری مفاد منشور ملل متحد، به ویژه تعهد همه دُول عضو به حل اختلافات بین المللی خود از راه های مسالمت آمیز به نحوی که صلح و امنیت بین المللی و عدالت به مخاطره نیفتد، با حکم به این که در منازعه ما بین ایران و عراق زمینه صلح حاصل شده است، با اقدام براساس مواد ۳۹ و ۴۰ منشور ملل متحد:

۱ - خواستار آن است که به عنوان یک قدم اولیه جهت حل و فصل (مناقشه) از راه مذاکره، ایران و عراق یک آتش بس فوری را رعایت کرده، به تمامی عملیات نظامی در زمین، دریا و هوا خاتمه داده و تمامی نیروهای خود را بدون درنگ به مرزهای شناخته شده بین المللی بازگردانند.

۲ - از دبیرکل درخواست می کند که یک تیم ناظر ملل متحد را برای بررسی، تأیید و نظارت بر آتش بس و عقب نشینی نیروها اعزام نماید و همچنین از دبیرکل درخواست می نماید با مشورت طرفین درگیر، تدابیر لازم را اتخاذ نموده، گزارش آن را به شورای امنیت ارائه نماید.

۳ - مصرانه می خواهد اسرای جنگی آزاد شده و پس از قطع مخاصمات فعال کنونی، براساس کنوانسیون سوم ژنو ۱۲ اوت ۱۹۴۹، بدون تأخیر به کشور خود بازگردانده شوند^۱.

ایران و عراق در سال ۱۳۶۹ و پیش از حمله عراق به کویت، توافق صلح رسمی امضا کردند و روابط دیپلماتیک خود را از سر گرفتند. از همان زمان کار تبادل اسرای جنگی دو طرف آغاز شد.

فرماندهان شهید

وقوع جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷، دومین رویداد مهم تاریخ معاصر این به شمار می رود. هرچند که؛ با تجاوز وحشیانه ارتش بعث عراق به سرزمین پهناور ایران خسارات های جانی و مالی فراوانی را در پی داشت ولی در عین حال، این وریداد به جهانیان نشان داد که ملت ایران در هر شرایط و سختی حاضر به عقب نشینی از مقابل متجاوزان و ظالمان نخواهد بود و حضور گسترده و داوطلبانه اقشار مختلف مردم به ویژه دانش آموزان و دانشجویان در کنار نیروهای ارتش و نیروهای مسلح در میدان جنگ هشت ساله تحمیلی عراق علیه ایران، خود محکم ترین سند این ادعا است. این نیروها در عملیات ها توسط فرماندهانی هدایت می شدند که ما در این جا به معرفی آنان می پردازیم:

شهید محمد ابراهیم همت

محمد ابراهیم همت، در ۱۲ فرودین ۱۳۳۴ در شهرضا دیده به جهان گشود. دوران تحصیل خود را در زادگاهش گذراند. وی در سال ۱۳۵۲ پس از اخذ دیپلم با نمرات عالی، وارد دانشسرای اصفهان شد. محمد ابراهیم، پس از دریافت مدرک تحصیلی به

۱ - علی اکبر ولایتی، تاریخ سیاسی جنگ تحمیلی عراق بر جمهوری اسلامی ایران، ج ۱، ص ۲۳۷-۲۴۱، تهران ۱۳۸۰ ش.

سربازی رفت و در این دوران با برخی جوانان انقلابی و مخالف رژیم شاه آشنا شد.

محمد ابراهیم همت پس از پایان دوره سربازی، در روستاهای زادگاهش، مشغول تدریس شد و در همین زمان با تعدادی روحانی متعهد و انقلابی ارتباط پیدا کرد و از طریق آنان با شخصیت امام خمینی (ره) آشنا شد. با گسترش تدریجی مبارزات علیه رژیم شاه، وی به اقداماتی نظیر برپایی تظاهرات علیه رژیم، پخش اعلامیه ها، صدور قطعنامه ی انحلال ساواک و هزاران فعالیت های انقلابی دیگر را طراحی و اجرا می کرد. شهید همت پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، برای ایجاد نظم و دفاع از شهر اقدام به راه اندازی «کمیته انقلاب اسلامی» در شهرضا نمود. از دیگر اقدامات وی در شهرضا؛ پاکسازی شهر از حضور افراد شرور و قاچاقچی، سامان بخشیدن به فعالیت های فرهنگی، تبلیغی منطقه و ایجاد امنیت در شهر بود. شهید همت نه تنها در زادگاه خود به فعالیت های فرهنگی می پرداخت، بلکه در شهرهای خرمشهر، بندر چابهار و کنارک استان سیستان و بلوچستان نیز مشغول بود. محمد ابراهیم در سال ۱۳۵۹، برای مبارزه با گروهک های مزدوری چون «حزب رزگاری»، به منطقه کردستان عازم شد و در آنجا نیز موفق به پاکسازی مناطق کرد از وجود این گروهک ها شد.

شهید همت با آغاز جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، در جبهه های نبرد نیز حضور فعالی داشت. مهم ترین مسئولیت ها و عملیات هایی که شهید همت فرماندهی آنان را برعهده داشت عبارت بودند از:

تشکیل تیپ محمد رسول الله (ص) به همراه حاج احمد متوسلیان، به دستور فرمانده کل سپاه، مسئولیت قسمتی از کل عملیات فتح المبین، مسئولیت عملیات بیت المقدس با سمت معاونت تیپ محمد رسول الله (ص)، فرمانده قرارگاه ظفر در عملیات مسلم بن عقیل، فرماندهی سپاه یازدهم قدر در عملیات والفجر مقدماتی و فرمانده عملیات خیبر. سپاه یازدهم قدر شامل: لشکر ۲۷ حضرت رسول (ص)، لشکر ۳۱ عاشورا، لشکر ۵ نصر و تیپ ۱۰ سیدالشهدا بود. سرانجام؛ محمد ابراهیم همت، در جریان عملیات خیبر در غروب ۱۷ اسفند ۱۳۶۲، زمانی که وی برای بررسی موقعیت و وضعیت جبهه به خط مقدم در محل تقاطع جاده های جزایر مجنون شمالی و جنوبی، رفته بود، در همان جا بر اثر اصابت گلوله توپ در نزدیکی اش به همراه معاون خود، اکبر زجاجی، به درجه رفیع شهادت نایل آمد و به اصرار خانواده اش، در کنار امام زاده شاهرضا در زادگاهش به خاک سپرده شد.^۱

^۱ - باشگاه خبرنگاران جوان، کد خبر: ۷۳۲۹۴۳۱، تاریخ انتشار: ۷ اردیبهشت ۱۳۹۹.

شهید مهدی باکری

مهدی باکری، در سال ۱۳۳۳ هـ ش در یک خانواده متدین در شهرستان میاندوآب چشم به جهان گشود. دوران تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در ارومیه گذراند. وی در این سال ها و همزمان با شهادت برادرش علی باکری توسط نیروهای ساواک، وارد جریانات سیاسی شد. یک سال پس از اخذ دیپلم در رشته مهندسی مکانیکی دانشگاه تبریز قبول شد. وی در سال های تحصیل دانشگاهی هیچ گاه دست از فعالیت های سیاسی خود نکشید. براساس اسناد محرمانه به دست آمده وی توسط سازمان امنیت آذربایجان شرقی یعنی ساواک، زیر نظر بود. شهید باکری در دوره سربازی، پس از صدور بیانیه امام خمینی (ره)، مبنی بر ترک خدمت سربازی، در حالی که افسر وظیفه بود از پادگان فرار کرد و تا پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ به فعالیت های گوناگون سیاسی خود ادامه داد.

مهدی باکری، پس از پیروزی انقلاب اسلامی، یکی از عضوهای فعال در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بود. وی مدتی هم بنا به ضرورت، دادستان دادگاه انقلاب ارومیه شد. شهید باکری با آغاز جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، به جبهه رفت ولی پس از دو ماه به ارومیه برگشت و در منطقه غرب سمت فرماندهی سپاه را به عهده گرفت. وی در مدت مسئولیتش، تلاش های بسیاری را در برقراری امنیت و پاکسازی منطقه از وجود مزدوران و ضد انقلابی ها انجام می داد. ولی با اوج گیری جنگ، وی به منطقه جنوب کشور رفت و به عنوان فرمانده تیپ نجف اشرف در عملیات فتح المبین باعث پیروزی لشکر ایران شد. باکری در عملیات فتح المبین در منطقه «رقابیه» از ناحیه چشم مجروح شد. ولی مجروح شدن باعث نشد شهید باکری از رهبری رزمندگان در عملیات بیت المقدس باز بماند. هرچند نیروهای رزمنده در عملیات بیت المقدس نیز به پیروزی رسیدند، اما یک بار دیگر، باکری در مرحله دوم عملیات از ناحیه کمر زخمی شد، به طوری که مرحله سوم عملیات را از قرارگاه فرماندهی می کرد.

شهید باکری علاوه بر فرماندهی عملیات های اشاره شده، فرماندهی عملیات های دیگری چون: عملیات رمضان با سمت فرمانده تیپ عاشورا، عملیات مسلم بن عقیل با عنوان فرمانده لشکر عاشورا، عملیات های والفجر مقدماتی و والفجر ۱، ۲، ۳ و ۴ با سمت فرمانده لشکر عاشورا، عملیات خیبر و عملیات بدر را به عهده داشت. وی در عملیات خیبر در جزیره مجنون برادرش، حمید باکری را از دست داد و خود نیز در عملیات بدر به درجه رفیع شهادت نایل آمد.

مهدی باکری، بالاخره در روز ۲۵ اسفندماه سال ۱۳۶۳ در جریان عملیات بدر، با اصابت گلوله ای به سرش ، مجروح شد و هنگام بازگشت به عقب با اصابت موشک به قایق حامل وی، قایق نیز متلاشی شد و بدین ترتیب به آروزی دیرینه خود یعنی شهادت رسید^۱.

شهید حسین خرازی

حسین خرازی، در سال ۱۳۳۶ هجری شمسی، در خانواده ایی متدین و مذهبی در محله خیابان «مسجد سید» در شهر اصفهان به دنیا آمد و دوران کودکی و جوانی خود را در این محله سپری کرد. وی همزمان با شروع تحصیلات ابتدایی، در جلسات مذهبی و قرائت قرآن شرکت می کرد و به عنوان مکبر نماز جماعت در مسجد حاضر می شد. پس از اخذ دیپلم در سال ۱۳۵۵ به خدمت سربازی رفت. اما با اوج گیری انقلاب اسلامی در

سال ۱۳۵۷ و به دنبال فرمان امام خمینی (ره) از پادگان فرار کرد و به صف مردم انقلابی پیوست. با شروع جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، شهید حسین خرازی به همراه ۵۰ نفر از نیروهای خود، راهی منطقه جنوب ایران شد و به عنوان فرمانده اولین خط دفاعی در منطقه دارخوین، با تجهیزات جنگی و امکانات تدارکاتی بسیار ناچیز با شجاعت در مقابل نیروهای اشغالگر عراقی ایستاد. در سال ۱۳۶۰ بعد از عملیات طریق القدس که منجر به آزادسازی بستان شد، تیپ امام حسین (ع) را رسمیت داد که بعدها به دلیل رشادت ها و جانفشانی های این تیپ به لشکر امام حسین (ع) ارتقا یافت. خزاری شخصا به شناسایی می رفت و در عملیات هایی چون والفجر ۳ و ۴ از شب تا صبح در عملیات خاکریزش شرکت داشت و در تمامی عملیات ها پیشقدم بود. وی پس از پیروزی بزرگ در عملیات طریق القدس، عملیات فتح المبین با رمز یا زهرا (س) و در عملیات بیت المقدس، توانست الگوی یک فرمانده نظامی دلاور را در عمل نشان دهد.

مقاومت دو ساله رزمندگان دارخوین با فرماندهی حسین خرازی، در تصرف، تامین و نگهداری بیش از ۴۰ کیلومتر سر پل مناسب در جبهه میانی منطقه عملیات بیت المقدس در غرب کارون باعث شد تا لشکر امام حسین (ع)، بتواند همراه با لشکرها هم جوار خود در اولین مرحله عملیات، قسمت قابل توجهی از جاده اهواز-خرمشهر را تصرف کرده و در مراحل بعدی عملیات پیروزی هایی را به دست آورد.

۱ - همان.

در عملیات خیبر، عراقی ها منطقه را با انواع جنگ افزارها و بمب های شیمیایی مورد حمله قرار دادند. شهید خرازی که حاضر به عقب نشینی نبود پس از اصابت ترکش، یک دست خود را از دست و به عنوان مجروح به عقب فرستاده شد. وی در عملیات والفجر ۸، توانست پیروزی هایی در منطقه فاو و کارخانه نمک کسب کند و لشکر تحت فرماندهیش تلفات سنگینی بر دشمن وارد کند. همچنین در عملیات کربلای ۵، که فرماندهی لشکر را بر عهده داشت، لشکر امام حسین (ع) با عبور از خاکریزهای هلالی که در پشت رود جاسم از کنار اروندرود تا جنوب کانال ماهی ادامه داشت ضربات سهمگینی بر نیروهای عراقی وارد کند و باعث سقوط یکی از دژهای شرق بصره شود. سرانجام در روز ۸ اسفند ۱۳۶۵، طی عملیات تکمیلی کربلای ۵، حسین خرازی به درجه رفیع شهادت رسید^۱.

شهید حسن باقری

حسن باقری با نام واقعی غلامحسین افشردی معروف به سقای بسیجیان، جوان ترین فرمانده ایران در دوران جنگ تحمیلی عراق علیه ایران بود. غلامحسین افشردی در ۲۵ اسفند سال ۱۳۳۴، مصادف با روز میلاد امام حسین (ع)، در حوالی میدان خراسان تهران متولد شد. والدینش به مناسبت روز تولد امام حسین (ع)، نامش را غلامحسین گذاشتند. پدر غلامحسین از همان طفولیت، او را با خود به مسجد، هیات و مراسم عزاداری سالار شهیدان می برد و همین حضور در این مراسم های معنوی سبب شد که او یکی از اعضا فعال و موثر هیات های محبان امام حسین (ع) شود.

غلامحسین افشردی دوره دبستان خود را در مدرسه مترجم الدوله و دوره متوسطه را در دبیرستان مروی تهران گذراند. وی در کنار تحصیل، در کلاس های حدیث و مباحث مربوط به امام مهدی (عج) که در مسجد صدریه دایر بود، شرکت می کرد. کلاس سوم دبیرستان بود که با عده ایی از همفکرانش، فعالیت فرهنگی خود را با تاسیس کتابخانه در مسجد صدریه آغاز کرد. غلامحسین افشردی پس از اخذ دیپلم ریاضی، در سال ۱۳۵۴، در رشته دامپروری دانشکده کشاورزی شهر ارومیه پذیرفته شد، ولی یک سال بعد به دلیل تحقیق و مطالعه پیرامون اصول عقاید و قرآن و برپایی سخنرانی هایی در کلاس ها و مسجد دانشگاه، با گارد رژیم شاهنشاهی درگیر و از دانشگاه اخراج شد. پس از اخراج از دانشگاه، در اسفندماه ۱۳۵۶ به خدمت سربازی اعزام شد. اما باز از ارشاد و هدایت سربازان دست نکشید و همین باعث شد وی را

۱ - همان.

از پادگان جدا کنند و به عنوان راننده افسر جز مشغول به خدمت شود. به دنبال فرمان امام خمینی (ره)، مبنی بر فرار سربازان از پادگان ها، سربازی را ترک کرد و به طور جدی همراه با مردم انقلابی به مبارزه علیه رژیم شاه پرداخت. غلامحسین افشردی یکی از نیروهای موثر و فعال در تشکیل کمیته استقبال از ورود حضرت امام خمینی (ره) به ایران بود. همچنین وی به همراه اعضای خانواده و تعدادی از دوستان نقش بارزی را در تصرف کلانتری ۱۴ و پادگان ولی عصر (عج)-عشرت آباد سابق- تهران ایفا کرد.

در سال ۱۳۵۹، غلامحسین افشردی، به عضویت سپاه پاسداران انقلاب اسلامی درآمد. وی فعالیت خود را در واحد اطلاعات و در زمینه شناسایی و مقابله با گروه های منحرف و وابسته آغاز کرد. در همین سال و در این واحد بود که نام مستعار «حسن باقری» برای ایشان در نظر گرفته شد.

با شروع جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، حسین باقری به همراه تنی چند از پاسداران عازم جبهه های جنوب کشور شدند و بلافاصله با ورود به اهواز واحد اطلاعات و عملیات رزمی را به منظور دستیابی به اطلاعات دقیق از مواضع دشمن راه اندازی کرد و خود نیز شخصا به همراه گروه های اطلاعات در شناسایی موقعیت دشمن شرکت می کرد. وی استعداد خاصی در تحلیل اطلاعات دشمن و پیش بینی تحرکات احتمالی آنان داشت. یکی از پیش بینی های مهم وی در دی ماه سال ۱۳۵۹ مبنی بر حرکت ارتش عراق جهت الحاق محور شمال- جنوب منطقه سوسنگرد برای ارتباط با جفیر و بستان بود که عراق در کمتر از یک هفته با نصب پل های نظامی متعدد و تلاش گسترده این کار را انجام داد. از اقدامات مهم دیگر حسن باقری می توان به تشکیل بایگانی اسناد جنگ، جمع آوری اطلاعات، نقشه ها و کالک های عملیاتی، ترجمه اسناد و شنود بی سیم دشمن و طراحی گردان های رزمی و سازماندهی آنها اشاره کرد.

حسن باقری در دی ماه ۱۳۵۹ به عنوان یکی از معاونین ستاد عملیات جنوب انتخاب شد و در شکست حصر سوسنگرد، فرماندهی عملیات امام مهدی (عج) را برعهده گرفت و در فتح ارتفاعات الله اکبر و دلاویه نیز رشادت هایی قابل توجهی از خود نشان داد. در اجرای عملیات فرماندهی کل قوا، شرکت داشت و پس از مجروح شدن یحیی رحیم صفوی، هدایت عملیات را به عهده گرفت. در عملیات ثامن الائمه، فرماندهی محور دارخوین به وی واگذار شد و در شکست حصر آبادان نیز در طراحی و سازماندهی عملیات و کسب اخبار و اطلاعات از دشمن نقش موثری ایفا کرد.

شهید باقری، در عملیات طریق القدس، که برای اولین بار قرارگاه مشترک نصر، میان سپاه و ارتش ایجاد شده بود به عنوان فرمانده قرارگاه منصوب شد و در عملیات های فتح المبین، بیت المقدس و رمضان با شجاعت و رشادت تمام نیروها را هدایت می کرد. در جریان عملیات رمضان، در منطقه عملیاتی شلمچه، نیروهای تحت فرماندهی وی با عبور از تله های انفجاری و مین به عمق ۲۷ کیلومتری خاک عراق و به نزدیکی شهر بصره رسیدند. پس از پایان عملیات رمضان، وی از سوی فرماندهی کل سپاه، به سمت

فرماندهی قرارگاه کربلا و جانشین فرماندهی کل در قرارگاه های جنوب منصوب گردید. در قرارگاه کربلا، عملیات های مسلم بن عقیل و عملیات محرم را پی ریزی کرد و بعد از اتمام موفقیت آمیز عملیات محرم به عنوان جانشین فرماندهی یگان زمینی سپاه پاسداران انتخاب شد. سرانجام در نهم بهمن ۱۳۶۱، زمانی که حسن باقری برای شناسایی و آماده سازی عملیات والفجر مقدماتی به همراه تعدادی از همزمانش در خط مقدم چنان، منطقه فکه، در سنگر دیده بانی می داد، مورد هدف گلوله خمپاره نیروهای عراقی قرار گرفت و همراه هم سنگراناش از جمله شهیدان مجید بقایی رضوانی به درجه رفیع شهادت رسید.^۱

عملیات ها

شروع تهاجمات سراسری رژیم بعث عراق به خاک ایران در سال ۱۳۵۹، با بمب باران تهران و ۱۹ شهر دیگر ایران آغاز شد و به دنبال آن، ده ها لشکر پیاده و زرهی عراقی از راه های مرزی وارد خاک ایران شدند و فعالیت ها و عملیات های نظامی گسترده ای در مناطق غرب، شمال غرب و جنوب ایران انجام دادند. نیروهای عراقی در روزهای آغازین جنگ تحمیلی؛ در جبهه های شمال غرب یعنی کردستان و آذربایجان، به دلیل حضور فعال سپاه تنها به تقویت استحکامات و تصرف چند ارتفاع مرزی سوق الجیشی اکتفا کردند. مهم ترین عملیات های که در طول هشت سال دفاع مقدس انجام گرفت عبارتند از: عملیات پل نادری، عملیات سوسنگرد، عملیات نصر، عملیات ضربت ذوالفقار، عملیات توکل، عملیات بازی دراز، عملیات امام علی (ع)، عملیات فرمانده کل قوا، عملیات رجایی و باهنر، عملیات ثامن الائمه، عملیات طریق القدس، عملیات مطلع الفجر، عملیات محمد رسول الله (ص)، عملیات فتح المبین، عملیات بیت المقدس، عملیات رمضان، عملیات مسلم بن عقیل، عملیات محرم، عملیات والفجر ۱، عملیات والفجر ۲، عملیات والفجر ۳، عملیات والفجر ۴، عملیات خیبر، عملیات عاشورا، عملیات بدر، عملیات قادر، عملیات والفجر ۸، عملیات والفجر ۹، عملیات کربلای ۱، عملیات کربلای ۲، عملیات فتح ۱، عملیات کربلای ۴، عملیات کربلای ۵، عملیات کربلای ۶، عملیات تکمیلی کربلای ۵، عملیات کربلای ۷، عملیات کربلای ۸، عملیات کربلای ۱۰، عملیات نصر ۷، عملیات نصر ۸، عملیات بیت المقدس ۲، عملیات بیت المقدس ۳، عملیات والفجر ۱۰، عملیات بیت المقدس ۴، عملیات بیت المقدس ۶، عملیات بیت المقدس ۷.^۲

۱ - همان.

۲ - ویکی پدیا، دانشنامه آزاد.

ویژگی‌های دفاع مقدس

در مورد ویژگی‌های دفاع مقدس به موارد زیر می‌توان اشاره کرد:

۱- دفاعی بودن

بی تردید، مقدس‌ترین جهاد، جهادی است که به عنوان دفاع از حقوق انسانی صورت گرفته باشد. در جنگ تحمیلی، رژیم بعث عراق، جنگی ناخواسته را به کشور ما تحمیل کرد و با نادیده گرفتن استقلال سرزمین ما به ایران اسلامی تجاوز کرد. از این رو، مردم غیرتمند ایران، در دفاعی مقدس، از حق خود که دفاع از استقلال سرزمین و هویت دینی - ملی خود بود، دفاع کردند.^۱

۲- معنویت جبهه‌های جنگ و دفاع مقدس

از جلوه‌های معنویت در دفاع مقدس، حالت تضرع، استغاثه و راز و نیاز عارفانه رزمندگان اسلام بوده است. دفاع مقدس، فرصت نمایش خالصانه‌ترین و زیباترین مناجات‌ها و دعاها را پدید آورد. در کنار نماز و قرآن، دعا وسیله دیگری بود که یاد خدا را در دل رزمندگان زنده نگاه می‌داشت، به آنان قدرت روحی می‌بخشید و تحمل سختی‌های نبرد را برای آنان آسان‌تر می‌ساخت.^۲

۳- استقامت رزمندگان و فرماندهان در نبرد

فرماندهان در سخنان خود درباره دفاع مقدس، به پایداری و مقاومت رزمندگان در عملیات‌های مختلف اشاره کردند و آن را از علت‌های پیروزی لشکر اسلام برشمرده اند. سردار شهید، مهدی زین الدین، درباره مقاومت و ایستادگی و تأثیر آن در پیروزی می‌گوید: «تن‌ها کسانی که در صحنه نبرد راست قامت‌اند که به خداوند اتکال نمایند و با توکل بر او پیش بتازند. نه در سختی‌ها و نه در پیروزی‌ها، در هیچ کجا از یاد او غافل نشوند و محکم و مقاوم، چون کوه بایستند و دشمن را از پای درآورند و این صفت فقط مخصوص رزمندگان اسلام است. در هیچ کجای دنیا آن کسانی که اعتقاد به خداوند و اعتقاد به معاد روز قیامت ندارند، نمی‌توانند دارای چنین مقاومت و ایستادگی باشند. رمز پیروزی صحنه نبرد، مقاومت و ایستادگی است.» از ارزش‌هایی که رزمندگان در دفاع مقدس بدان متصف بودند، بی‌اعتنایی به دنیا و مظاهر آن است.^۳

۱ - سایت شهرداری بیجار، کد خبر: ۱۱۸۵۰۰، تاریخ: ۱۳۹۵/۰۶/۳۱، <http://bijar.ir>

۲ - همان.

۳ - همان.

۴ - شجاعت فرماندهان در دوران دفاع مقدس

شجاعت فرماندهان، در دوران هشت سال دفاع مقدس، مثال زدنی بود. یکی از رزمندگان، از شجاعت سردار شهید مهدی باکری در عملیات فتح المبین چنین سخن می‌گوید: «شب عملیات، هفت ساعت راه باید می‌رفتیم تا به منطقه می‌رسیدیم و دشمن را غافل گیر می‌کردیم. حدود شش ساعت راه رفته بودیم که یک دفعه متوجه شدیم راه را گم کرده ایم. به شدت مضطرب شده بودیم. با چند نفر به جلو رفتیم تا راه را پیدا کنیم. من متوجه شدم یک نفر از جلو می‌آید. با خود گفتم حتما دشمن است. صدا کردم کیستی؟ گفت: من باکری هستم، فوراً به عقب برگرد و نیروها را بیاور. شاید کسی باور نمی‌کرد او جلوتر از ما رفته، دشمن را دور زده و آمده بود ما را هم ببرد. بعد به ما گفت: نترسید، همه نیروهای دشمن خواب هستند.»^۱

۵ - بزرگواری و مروت در حال قدرت

از نمونه‌های بزرگواری رزمندگان در دفاع مقدس، خودداری از بمباران و گلوله باران مناطق مسکونی عراق بود. خلبانان و نیروهای توپ خانه می‌توانستند مناطق مسکونی را به عنوان مقابله به مثل ناامن سازند و دشمن را با مشکلی جدی رو به رو کنند، ولی پای بندی آنان به ارزش‌های اخلاقی، سبب می‌شد در طول هشت سال دفاع مقدس هیچ گاه از این حربه استفاده نکنند.^۲

۶ - بی‌اعتنایی به دنیا

از ارزش‌هایی که رزمندگان اسلام در دفاع مقدس بدان متصف بودند، بی‌اعتنایی به دنیا و مظاهر فریبنده آن است. رزمندگان اسلام در دوران نوجوانی و جوانی و اوان ظهور خواسته‌های بی‌شمار مادی، به همه لذت‌های دل‌فریب دنیا پشت پا زدند و حضور در جبهه و دفاع از میهن و نظام اسلامی را برتر دیدند. بی‌گمان، بدون دل‌بریدن از دنیا و دل‌بستن به آخرت، رزمندگان هیچ گاه توفیق آفرینش حماسه‌های سترگ و ماندگار دفاع مقدس را نمی‌یافتند.^۳

۱ - تابناک، <https://www.tabnak.ir>

۲ - همان.

۳ - ویکی پدیا، دانشنامه آزاد.

۷ - شهادت طلبی رزمندگان در دفاع مقدس

از عوامل پیروزی آفرین در صحنه نبرد، خطرها را به جان خریدن و به پیشواز مرگ سرخ رفتن است. ترس از مرگ و اشتیاق به زنده ماندن، با روح جنگ جویی و رزمندگی ناسازگار است. یکی از ارزش‌هایی که رزمندگان اسلام با تکیه بر آن توانستند پیروزی‌های بزرگی را برای جبهه حق به ارمغان آورند، شهادت طلبی است. رزمندگان اسلام از آن جا که دفاع در برابر تهاجم بعثیان را مقدس می‌دانستند و کشته شدن در این راه را برای خود، مرگی سعادت آفرین و افتخارآمیز ارزیابی می‌کردند، نه تنها از دادن جان دریغ نمی‌ورزیدند که شیفته آن بودند. شهادت طلبی رزمندگان اسلام به عنوان عامل مؤثر معنوی، از امتیازهای جبهه حق در برابر جبهه باطل بود.^۱

نتیجه گیری

یکی از مهم ترین جنگ های معاصر، جنگ تحمیلی عراق علیه ایران است که در ایران، با نام های دفاع مقدس، جنگ تحمیلی و جنگ هشت ساله یاد می شود و در جوامع اعراب با نام های قادسیه صدام و جنگ اول خلیج فارس شناخته می شود. این جنگ با دستور صدام حسین و حمله نیروهای نظامی عراق در شهریور ۱۳۵۹ به ایران آغاز شد و پس از ۸ سال جنگ، بالاخره با پذیرش قطعنامه ۵۹۸ از سوی ایران در مرداد ماه سال ۱۳۶۷ به پایان رسید. هشت سال دفاع مقدس یکی از درخشان ترین عرصه های دفاع محسوب می شود؛ هنگامه ای که ملت ایران در اتحادی بی نظیر و یکپارچه به مصاف با دشمن متجاوز رفتند و برای حفظ و پاسداری از خاک وطن، سراسر عشق، ایثار و شجاعت شدند، پس از پایان جنگ نیز مجاهدانی از تبار شهیدان برای دفاع از اسلام و حریم اهل بیت (ع) در قامت مدافعان حرم در جنگ با اندیشه های افراطی و تکفیری، جامه برازنده شهادت را بر تن کردند و تحسین جهانیان را برانگیختند. بنابراین روزنامه های مختلف به منظور ارج نهادن به این ارزش ها و برجسته سازی تلاش های این ایثارگران با انتشار گزارش ها و مطالبی در محورهای گوناگون به این مهم پرداختند.

منابع

- ۱ - اردستانی، حسین، تنبیه متجاوز: بررسی تحولات سیاسی نظامی از تابستان ۱۳۶۱ تا فروردین ۱۳۶۷، تهران ۱۳۷۹ ش.
- ۲ - انصاری و دیگران، مهدی، روزشمار جنگ ایران و عراق، تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، مقدمه، ص ۲۹، ۱۳۷۲ ش.
- ۳ - دفتر حقوقی وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، تحلیل بر جنگ تحمیلی رژیم عراق علیه جمهوری اسلامی ایران، ج ۱، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، ۱۳۶۱ ش، ص ۶۸-۷۴
- ۴ - درودیان، محمد، پایان جنگ: بررسی و تحلیل رویدادهای سیاسی - نظامی جنگ از عملیات والفجر ۱۰ تا اشغال کویت، ج ۱، ص ۲۱۲، تهران ۱۳۸۰ ش.
- ۵ - ولایتی، علی‌اکبر، تاریخ سیاسی جنگ تحمیلی عراق بر جمهوری اسلامی ایران، ج ۱، ص ۲۳۷-۲۴۱، تهران ۱۳۸۰ ش.

آدرس سایت‌ها

- ۱ - باشگاه خبرنگاران جوان، کد خبر: ۷۳۲۹۴۳۱، تاریخ انتشار: ۷ اردیبهشت ۱۳۹۹. ویکی پدیا، دانشنامه آزاد.
- ۲ - سایت شهرداری بیجار، کد خبر: ۱۱۸۵۰، تاریخ: ۱۳۹۵/۰۶/۳۱. <http://bijar.ir>
- ۳ - ویکی پدیا، دانشنامه آزاد، <https://fa.wikipedia.org> جنگ ایران و عراق
- ۴ - ایران نما، <http://www.iran.ir>
- ۵ - تابناک، <https://www.tabnak.ir>

